

Báthory István hármaskörének öröksége

Szilágysomlyói és kolozsvári konferencia a 485 éve született erdélyi fejedelem emlékére

Szentmisével kezdődött a Szilágysomlyón szervezett emlékkonferencia június 15-én abban a templomban, ahol Báthory István fejedelmet megkeresztelték. Az előadók korának egyik legnagyobb államférfiaként méltatták Erdély fejedelmét, Lengyelország királyát és Litvánia nagyhercegét.

485 éve született Szilágysomlyón Báthory István, Erdély fejedelme, Lengyelország király, Litvánia nagyhercege. Jövőre lesz 440 éve, hogy Báthory már lengyel királyként Kolozsváron iskolát alapított. A városban ma is működik az ő nevét viselő líceum. Ebből az alkalomból a Wacław Felczak Alapítvány tevékenységének előkészítésére az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) támogatásával a Báthory-Bem Hagyományörző Egyesület (BABHE) Szilágysomlyón és Kolozsváron Báthory-konferenciát szervezett a vár történetének bemutatására és felújítási lehetőségének megvizsgálására. Az esemény házigazdája a szilágysomlyói Báthory István Alapítvány volt, a rendezvény a katolikus közösségi házban zajlott.

Szilágysomlyó, a Báthory család vára

A Zilahtól 25 km-re, északnyugatra fekvő, hegyektől körülvett, a Kraszna folyótól kettészelt Szilágysomlyó gyakorlatilag egybeforrt a helység legismertebb szülöttjének, Báthory Istvánnak a nevével, akire méltán büszkék a városka lakói. Erdély fejedelme ugyanis Somlyó várában született 1533. szeptember 25-én. (A Szilágysomlyó elnevezés a régi magyar somlik, somosodik, csuszamló igéből származik és meg-

csuszamló oldalú hegyet jelent). A Kraszna-parti településen, a Mészcsés aljában a 16. században már állt a Báthory család vára. „Egy Györgyösi Rudolf nevű utazó többek közt azt írja, hogy Szilágysomlyó már 1125-ben fennállott; továbbá ő is említi, hogy 1533-ban itt született Báthory István fejedelem. A fejedelem fényes neve, mely vármegyénk e sasfészkéből emelkedett ki, régi kegyeletes emlékeket elevenít meg Somlyó bemozosított kövein” – írja Petri Mór 1901-ben megjelent monográfiájában. 1599-ben Giorgio Basta német-római császári hadvezér foglalta el a várat, de alig három év múlva már ismét fejedelmi birtok volt. Miután az 1600-as évek derekán Nagyvárad török kézre került, a somlyói vár végvárként működött, és a fejedelem zsoldosai laktak benne. 1687-ben Lotaringiai Károly foglalta el a várat.

Az évtizedek során a vár vesztett jelentőségéből, így az 1711-es szatmári béke után a várat a katonaság élelmiszerraktárként használta. Az épület állaga az évtizedek, századok folyamán folyamatosan romlott, számos épület hiányzik már. A vár kertjébe állították fel a turulmadaras emlékoszlopot az első világháborúban hősi halált halt szilágysomlyóiak emlékére, ezt 1990 után átalakították, most román függetlenség-

gi emlékmű. A turulmadarat pedig beépítették az egyik helybéli ház alapjába.

A kommunizmus idején Szi lágy-somlyó legjelentősebb műemlékegyüttesének területén vendéglő és nyári kert működött, gyakorlatilag senkit sem érdekelt a vár és a birtok sorsa. A rendszerváltás után a helyi magyar értelmiség által 1992-ben létesített Báthory István Alapítvány egyik céljának jelölte meg a vár megőrzését, és hozzájárult ahhoz, hogy 2006-ban elkezdődhetek az állagmegóvási munkálatok, illetve a várudvar és a vár teljes régészeti feltárása.

Egy alapítvány élete

A Báthoryak ősi fészkében ma már kevés kibontakozási lehetőség adódik elsősorban a helybeli fiatalok részére. Nagyon sokan közülük elhagyják a várost, többnyire külföldön keresik a boldogulást. Nem csoda, hogy a magyar lakosok lélekszáma is csökken, így aztán dicsegetésre méltó a somlyóiak azon igyekezete, hogy a fejedelem emléket – és ezáltal a magyarságtudatot – ébren tartsák. Ehhez járul hozzá a mostani Báthory-emlékkonferencia is, amelynek nyitányaként Széman Péter, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület elnöke, a Báthory István Alapítvány vezetője vetítőképes előadásában idézte fel az alapítvány negyedévszázados tevékenységét.

1992-es alakulásakor a Báthory Alapítvány alapító okiratának szövegét Széman Péter készítette el, majd egy szűkebb bizottság tárgyalta meg. Az állami közjegy-

A Báthory-mellszobor Szilágysomlyón, Lőrincz Lehel alkotása

zősége hitelesített okiratot az alapítók benyújtották a bíróságra, és mivel senki sem fellebbezett ellene, a Báthory István Alapítvány 1992 szeptemberében hivatalosan is elkezdhetette működését. „Az alapítvány célja: Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király (1533–1586) szellemi örökségének ápolása és a vele kapcsolatos műemlékek gondozása, restaurálása és fejlesztése. Az alapítvány ezzel is elő akarja segíteni az Erdélyben élő népek kulturális, szellemi és anyagi örökségének megőrzését az itt élő népek közös hasznára” – olvasható az alapszabályzatban. Az alapítvány azonban nemcsak Báthory emléket őrzi: többek között 1994-től orvostovábbképző konferen-

ciákat szervez magyar nyelven, 1998-ban könyvtárat hozott létre Szilágysomlyón, és minden évben megszervezi a Báthory-napokat. Feladatának tekinti különféle konferenciák, találkozók, megemlékezések, kiállítások, vásárok és más tevékenységek szervezését is. 1993-ban – rengeteg akadály leküzdése után – a Báthory István Alapítvány kezdeményezésére, a fejedelem emlékére felkerült végre a kétnyelvű emléktábla a római katolikus templom falára. Arra az épületre, ahol állítólag Báthoryt is megkeresztelték. Hoszszas huzavona után, 2001-ben végre felavathatták a katolikus templom előtt a Báthory István-szobrot is – Lőrincz Lehel szobrászművész alkotása volt egyben az első magyar köztéri szobor Szilágysomlyón 1989 után. Szintén a Báthory István Alapítványnak köszönhető – idézte fel Széman Péter –, hogy Szilágysomlyón olyan jelentős művészemberek is megfordultak, mint Sebő Ferenc, Tolcsvay Béla, Fekete Gyula, Jankovics Marcell és sokan mások. Az évek során tiszteletét tette a szilágysági városkában több magyar, román és lengyel miniszter is. A Báthory Alapítvány léte a szilágysomlyóiak, illetve általában a szilágyságiak szempontjából hatalmas jelentőséggel bír, hiszen tevékenységükkel ők éltetik a szórvánnyá vált magyarságot a régióban.

Izabella, Erdély szülőanyja

Okos Márton, a Báthory-Bem Hagyományörző Egyesület elnöke, a konferencia egyik szervezője felhívta a résztvevők figyelmét Jagelló Izabella történelmi szerepére.

FOLYTATÁS A 9. OLDALON

A katolikus templom. Feltételezések szerint itt keresztelték a fejedelmet

Szelessné Cszmadia Márta textilművész korszakot idéző ruhakölteményei